

Handläggare
Carina Thörnblom
Telefon: 08-50836222**Till**
Kommunstyrelsen

Svar på remiss genom kontorsutlåtande av delbetänkande Stärkt pandemiberedskap (SOU 2025:48)

Svar på remiss från kommunstyrelsen, KS 2025/719

Sammanfattning

Utredningen lägger fram förslag om att införa en ny lag om samhällsinriktade smittskyddsåtgärder. En sådan lag skulle komplettera den befintliga smittskyddslagstiftningen genom att möjliggöra mer riktade och snabba insatser.

Lagförslaget är därför utformat så att bestämmelserna om de samhällsinriktade smittskyddsåtgärderna inte kan tillämpas förrän situationen är att en samhällsfarlig sjukdom förekommer eller inom kort bedöms kunna förekomma i en sån omfattning att samhällsinriktade smittskyddsåtgärder kan behövas. En konsekvens av detta är att det kommunala självstyret kommer att inskränkas något – en åtgärd som anses proportionerlig för att hantera krissituationer vid pandemi på ett effektivt sätt.

Förvaltningen delar utredningens förslag om en strategi för både pandemiberedskap och pandemihantering som även omfattar beredskap och hantering av en omfattande smittspridning. Förslagen består av att omstrukturera och omfördela befogenheter inom hälso- och sjukvården, vilket möjliggör en snabbare och mer effektiv insats vid en omfattande smittspridning

Förvaltningen delar utredningens förslag till att en särskild handlingsprincip inte bör inrättas eftersom pandemier skiljer sig från andra kriser.

Äldreförvaltningen
Administrativa avdelningenÄlvsjö stationsgata 21.
Box 4
125 21 Älvsjö
Växel 08-50836200
Fax
aldreforvaltningen@stockholm.se
start.stockholm

Bakgrund

Utredningen har haft i uppdrag att lämna underlag till en nationell strategi för hantering av pandemier, med tvärssektoriell utgångspunkt i relevanta regelverk inom EU, Nato och globalt med tydlig nationell inriktning.

Inriktning har varit att omhänderta kunskap och erfarenheter från covid-19 pandemin och syftet är att stärka beredskapen inför framtida pandemier. Det medför att bestämmelser behöver beslutas om i förväg genom författningar.

Utredningens direktiv bestod av fyra delar; uppdraget att stärka författningsberedskapen i fråga om smittskydd, uppdraget att lämna underlag till en nationell strategi för hantering av pandemier, uppdraget att analysera vissa organisatoriska frågor som rör smittskyddsläkare och uppdraget att föreslå ett nationellt samordningsansvar för vårdhygienfrågor.

I september 2024 kom ett tilläggsdirektiv med ett utvidgat utredningsuppdrag, förlängd utredningstid och att lämna ett delbetänkande avseende två av de fyra ursprungliga delarna. Detta betänkande avser uppdraget att stärka författningsberedskapen i fråga om smittskydd och uppdraget att lämna underlag till en nationell strategi för hantering av pandemier. Det ingår även att ta ställning till om en handlingsprincip ska införas i fråga om smittskyddsåtgärder.

Utredningen lägger fram förslag om att införa en ny lag om samhällsinriktade smittskyddsåtgärder. En sådan lag skulle komplettera den befintliga smittskyddslagstiftningen genom att möjliggöra mer riktade och snabba insatser, exempelvis regionala resebegränsningar samt specifika åtgärder på arbetsplatser och inom utbildningssektorn under en pandemi.

Lagförslaget är därför utformat så att bestämmelserna om de samhällsinriktade smittskyddsåtgärderna inte kan tillämpas förrän situationen är att en samhällsfarlig sjukdom förekommer eller inom kort bedöms kunna förekomma i en sån omfattning att samhällsinriktade smittskyddsåtgärder kan behövas. Utredningen har föreslagit att riksdagen ska delegera till regeringen att besluta om när bestämmelserna om de samhällsinriktade smittskyddsåtgärderna ska börja att tillämpas.

Ärendet

Betänkandet poängterar behovet av att klargöra vem som bär vilket ansvar på nationell, regional och lokal nivå. Erfarenheterna från covid-19-pandemin visar att otydligheter i organisatoriska roller och samverkan kan leda till splittrade insatser. Befogenheter och uppgifter inom hälso- och sjukvården bör omfördelas och struktureras på ett sätt som möjliggör snabbare och mer effektiv hantering av kriser. Ett effektivt smittskydd bygger på ett nära och strukturerat samarbete mellan olika aktörer. Det finns ett behov att

stärka kommunikations- och samarbetsstrukturer mellan centrala myndigheter, regionala instanser och lokala vårdgivare.

Ansvarsprincipen

Krisberedskap vid pandemier vilar på etablerade principer med ansvarsprincipen som utgångspunkt. Utredaren ser därför inget behov av att införa en separat handlingsprincip för denna krissituation. Vid en pandemi krävs det andra former av reglering med tydlig ansvarsfördelning med särskilda anpassningar, snarare än att införa en ny princip.

Principerna bygger i sin tur på att förvaltningsmodellen gäller även vid en kris. Förvaltningsmodellen innebär en hög grad av sektoriserade och specialiserade myndigheter med stort beslutsmandat och en långtgående decentralisering med ett kommunalt självstyre som ger kommuner och regioner ansvar för större delen av välfärdssektorn, däribland hälso- och sjukvården och smittskyddet. Modellen bygger också på stor tillit till myndigheternas expertkunskaper. Det är avgörande att säkerställa att tilliten till regering, expertmyndigheter, regioner, kommuner och övriga offentliga aktörer kan bibehållas i en kris.

Nationell strategi

Utredningen anser att beredskapen inför en framtida pandemi eller annan omfattande smittspridning måste förbättras på flera sätt, och att arbetet måste påbörjas redan i dag.

Den nationella strategin bör fånga en sådan bredd och ses som ett ramverk för ett fortsatt och fördjupat arbete hos berörda myndigheter, regioner, kommuner och andra aktörer. Syftet är att den nationella strategin ska ange målen för samhällets hantering och hur målen ska uppnås. Samhällets mål vid en pandemi är att skydda människors liv och hälsa genom att begränsa smittspridningen och samtidigt begränsa andra negativa konsekvenser för individen och samhället. Förslagen på åtgärder om de behöver vidtas, kan innebära långtgående inskränkningar för allmänhet, näringsliv och civilsamhälle. I det arbetet som avser både beredskap och hantering, ska det tas fram handlingsplaner med åtgärder och indikatorer eller mått för uppföljning.

Utredningen menar att det avser en strategi för både pandemiberedskap som pandemihantering och att det även omfattar beredskap och hantering av annan omfattande smittspridning. I strategin ska det framgå att smittskyddsåtgärder i första hand ska bygga på frivillighet och en strävan att hålla samhället så öppet som möjligt. För att nå samhällets mål vid en pandemi föreslås att pandemiberedskapen inriktas på följande fokusområden:

- säkerställ att ansvarsfördelning och beslutsfattande fungerar under en pandemi,

- säkerställ en god beredskapsplanering,
- planera för skydd av riskgrupper för allvarlig sjukdom,
- genomför övningar utifrån dimensionerade scenarier,
- stärk laboratorieberedskapen,
- säkerställ beredskap för vaccin och antimikrobiella läkemedel,
- initiera forskning som bidrar till stärkt pandemiberedskap, och
- stärk nationell dataförsörjning för övervakning och forskning vid pandemier.

För att nå samhällets mål vid en pandemi föreslås att pandemi hanteringen inriktas på följande fokusområden:

- ta fram samlade lägesbilder för beslut,
- identifiera riskgrupper och riskmiljöer i ett tidigt skede samt vidta åtgärder för att skydda riskgrupper,
- vidta rätt smittskyddsåtgärd vid rätt tillfälle,
- kommunicera för att skapa god följsamhet till åtgärder som bidrar till minskad smittspridning,
- dela information och använd uppbyggda rapporteringsvägar vid samverkan,
- snabbstarta allsidig pandemiforskning, och
- följ upp och lär av en pandemi.

Stärkt författningsberedskap angående smittskyddsåtgärder

För att skapa en långsiktigt hållbar beredskap framhålls behovet av att anpassa lagstiftningen. Betänkandet pekar på att nuvarande rättsliga ramar ibland inte är anpassade för krissituationer, vilket kan försvåra snabba beslut och effektiva åtgärder. Genom att införa tydligare konstitutionella och lagstadgade ramar för krishantering inom hälso- och sjukvården ska samhällets förmåga att hantera en pandemi eller annan omfattande smittspridning förstärkas. Det finns ett behov att det införs bestämmelser om sekretess och tystnadsplikt som berör beredskapen.

Betänkandet föreslår att det införs en lag om samhällsinriktade smittskyddsåtgärder som ska komplettera gällande smittskyddslagstiftning och därmed stärka beredskapen.

Utredningens uppfattning är att ett krav på att smittskyddsåtgärder ska bygga på vetenskap och beprövad erfarenhet inte hindrar att smittskyddsåtgärder kan vidtas i en situation då kunskapsläget är ofullständigt. Syftet är att dels säkerställa att samhällsinriktade smittskyddsåtgärder kan minska konsekvenserna av en omfattande smittspridning av en samhällsfarlig sjukdom, även att skydda fysiska personers grundläggande fri- och rättigheter i samband med sådana åtgärder.

Lagen ska vara beslutad och kunna aktiveras av regeringen via en särskild förordning. Förordningen ska möjliggöra att alla eller vissa av bestämmelserna kan tillämpas i lagen. Med detta stöd kan regeringen eller den eller de myndigheter som regeringen bestämmer föreskriva att smittskyddsåtgärder ska vidtas vid verksamheter, allmänna sammankomster och offentliga tillställningar. Åtgärderna ska syfta till att motverka smittspridning av en samhällsfarlig sjukdom. Kommuner ges möjlighet att under vissa omständigheter förbjuda tillträde till vissa platser efter tillåtelse av regeringen.

Smittskyddslagen bör inte ges företräde framför psykiatrisk tvångsvårdslagstiftning eftersom det inte finns något hinder mot att besluta om isolering eller tillfällig isolering enligt smittskyddslagen för en patient som vårdas enligt lagen om psykiatrisk tvångsvård (LPT) och lagen om rättspsykiatrisk vård (LRV). Det finns heller inget hinder mot att beslutet verkställs på en regiondriven vårdinrättning där patienten är intagen, så länge isoleringens innehåll följer smittskyddslagens krav.

Epidemi - pandemiplan

I lagen bör det förtydligas regionernas skyldighet att upprätthålla beredskap inom smittskyddet. Regionfullmäktige ska fatta beslut om en sådan plan för beredskap. Planen ska vara uppdaterad och övad. Ett förslag till planen ska upprättas av smittskyddsläkare. Smittskyddsläkaren har en central roll i regionens smittskydd och ett samlat ansvar för att planera, organisera och samordna smittskyddet. Smittskyddsläkarens ansvar riktar sig därför både brett till allmänheten i regionen och till hälso- och sjukvårdspersonalen där, som även den är en viktig del i det förebyggande smittskyddsarbetet. Lagförslaget kommer att medföra en viss inskränkning i det kommunala självstyret. Det kan anses vara proportionerligt då det är viktigt att befogenheter och uppgifter inom hälso- och sjukvården omfördelas och struktureras som möjliggör en snabbare och mer effektiv krishantering vid en omfattande smittspridning.

Laboratorieberedskap

Regionerna har ansvaret för smittskyddsfrågor däribland testning och smittspårning tillsammans med Folkhälsomyndigheten. Vilket omfattar ett ansvar att se till att personal och vård- och omsorgstagare i den kommunala verksamheten har tillgång till testning och smittspårning. Inom dessa verksamheter finns personer som sannolikt löper stor risk för att drabbas hårt av ett nytt eller förändrat smittämne.

Utredningen bedömer att förutsättningarna för storskalig testning och smittspårning bör stärkas både om beredskap och genomförande. Vad gäller beredskapen föreslås att regionerna ska säkerställa att de har den kapacitet för och smittspårning som beredskapen kräver. En uppbyggd testkedja hos regionerna är centralt för en laboratorieberedskap inför storskalig testning.

Folkhälsomyndigheten får i uppdrag att på nationell nivå samordna arbetet med och utveckla laboratorieberedskap. För att uppnå storskalig smittspårning bedömer utredningen att det krävs förbättrade system och digitala verktyg.

För närvarande pågår flera utredningar och regeringsuppdrag i syfte att stärka beredskapen inom hälso- och sjukvården. Den här utredningen lyfter att regionen ska säkerställa beredskapen för smittskyddet beträffande lagerhållning av sjukvårdsprodukter för provtagning och laboratorieanalys. Dessutom föreslås att Socialstyrelsen får i uppdrag att ta fram ett underlag över vilka sjukvårdsprodukter som kan vara aktuella för lagerhållning för provtagning och laboratorieanalys.

Ärendets beredning

Remissen inkom till äldreförvaltningen den 15 maj och ska vara besvarad till kommunstyrelsen senast den 20 juni. Med anledning av den korta svarstiden blir förvaltningens svar ett kontorsutlåtande som anmäls för kännedom till nämnden den 26 augusti.

Jämställdhetsanalys

Förvaltningens bedömning är att remissen inte har någon påverkan på jämställdheten mellan kvinnor och män.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen delar utredningens förslag om en strategi för både pandemiberedskap och pandemihantering som även omfattar beredskap och hantering av en omfattande smittspridning. Förslagen består av att omstrukturera och omfördela befogenheter inom hälso- och sjukvården, vilket möjliggör en snabbare och mer effektiv insats vid en omfattande smittspridning. En konsekvens av detta är att det kommunala självstyret kommer att inskränkas något – en åtgärd som anses proportionerlig för att hantera krissituationer vid pandemi på ett effektivt sätt.

Förvaltningen ställer sig positiv till förslagen om samhällsinriktade smittskyddsåtgärder vid en omfattande smittspridning av en samhällsfarlig sjukdom. De omfattar åtgärder som kan minska konsekvenserna av en omfattande smittspridning men de är även

menade att skydda fysiska personers grundläggande fri- och rättigheter vilket är viktigt för medborgarna i Stockholms stad.

Förvaltningen delar utredningens förslag till att en särskild handlingsprincip inte bör inrättas eftersom pandemier skiljer sig från andra kriser.

Förvaltningens uppfattning är att det är viktigt att upprätthålla basala hygienrutiner och smittförebyggande åtgärder genom att regelbundet öva på basala hygienrutiner och andra smittförebyggande åtgärder. Det är viktig investering för att uppnå patientsäkerhet även under pressande förhållanden.

Kontorsutlåtandet överlämnas som svar på remissen.

Karin Bülow
Äldredirektör
Äldreförvaltningen

Jonna Hermansson
Avdelningschef
Äldreförvaltningen

Bilagor

1. Remiss – delbetänkande Stärkt pandemiberedskap (SOU 2025 – 48) Volym 1
2. Remiss – delbetänkande Stärkt pandemiberedskap (SOU 2025 – 48) Volym 2

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Karin Bülow, Äldredirektör	2025-06-17
Jonna Hermansson, Avdelningschef	2025-06-17